

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permisiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA BĂCILĂ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 19234/04)

Hotărâre

Strasbourg

30 martie 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În Cauza Băcilă împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 2 martie 2010,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 19234/04 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Maria Băcilă („reclamanta”), a sesizat Curtea la 27 ianuarie 2004 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta este reprezentată de o organizație neguvernamentală din România, și anume Organizația pentru Apărarea Drepturilor Omului (OADO). Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta susținea că poluarea generată de societatea Sometra afecta grav sănătatea sa și mediul înconjurător. De asemenea, aceasta se plângea de pasivitatea autorităților cu privire la remedierea acestei situații.

4. La 24 mai 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capătul de cerere întemeiat pe art. 8 din Convenție. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanta s-a născut în 1946 în Copșa Mică și a locuit acolo până în 1973 când a plecat din oraș din cauza poluării care afecta sănătatea copiilor săi.

6. În 1996, după închiderea unora dintre uzinele din oraș, aceasta s-a întors cu speranța că poluarea se diminuase. Ea locuiește într-o casă situată în apropiere de uzina Sometra, specializată în producția de metale neferoase.

A. Situația ecologică în Copșa Mică

7. Copșa Mică este un oraș cu aproximativ 6 000 de locuitori, situat în centrul țării. Activitatea industrială metalurgică a început aici înainte de al doilea război mondial și, treptat, complexul industrial al orașului a devenit unul din cei mai mari producători de metale neferoase din Europa. În paralel, o poluare intensă a afectat mediul înconjurător.

8. Principalele surse de poluare erau uzinele Sometra și Carbosim. Aceasta din urmă producea substanțe chimice derivate din cărbune, care, pe parcursul timpului, înnegriseră în întregime orașul și împrejurimile sale. În 1993, uzina Carbosim a fost închisă, ceea ce a diminuat poluarea și a condus la ameliorarea aspectului exterior al orașului.

B. Poluarea generată de activitatea societății Sometra

9. Înființată în 1939, uzina Sometra (denumită în continuare „societatea”) a devenit unul din producătorii principali de plumb și zinc. Naționalizată în 1948, aceasta a aparținut statului până în septembrie 1998, dată la care a fost vândută unui important grup industrial grec, Mytilineos Holdings S.A.

10. După închiderea uzinei Carbosim, societatea Sometra a rămas cel mai mare angajator din oraș, precum și principalul sit industrial din care se eliminau în atmosferă elemente puternic contaminate. Emisiile sale constau în principal în eliminarea unor importante cantități de dioxid de sulf (gaz incolor și toxic, a cărui inhalare este foarte iritantă) și de pulberi conținând metale grele, printre care în principal plumb și cadmiu.

11. Din analizele efectuate în septembrie 1998 de Agenția Regională pentru Protecția Mediului (denumită în continuare „Agenția regională”) reiese că, în cursurile de apă din oraș, metalele grele depășeau limitele admise și că aceste metale se regăseau, de asemenea, în aer, soluri și în vegetație în cantități care depășeau limitele maxime de până la șapte ori.

12. Reclamanta a introdus mai multe plângeri în fața autorităților locale pentru a semnala impactul poluării asupra sănătății sale și pentru a solicita măsuri destinate să diminueze poluarea.

13. În decembrie 1999, Direcția de Sănătate Publică Județeană a informat-o că, în pofida unei diminuări în ansamblu a poluării față de 1990, cantitățile de pulberi, de metale grele și de dioxid de sulf depășeau, în momentele de vârf ale poluării, limitele maxime admise de aproximativ douăzeci de ori.

14. Într-o comunicare trimisă reclamantei la 13 aprilie 2000, Agenția regională a confirmat că existase o creștere a poluării de la privatizarea societății, dar că aceasta se angajase ca până în 2003 să facă lucrări de punere în conformitate a instalațiilor sale. În plus, Agenția regională a precizat că oprirea activității societății ar provoca probleme sociale și că autoritățile locale nu preconizau adoptarea unor măsuri pe termen scurt, deoarece, în trecut, acestea se dovediseră ineficiente.

15. Conform unor buletine de analize puse la dispoziția reclamantei de Agenția regională în iulie, august, septembrie și octombrie 2000, poluarea aerului fusese constantă, cu valori care depășeau uneori de aproximativ treizeci de ori limitele maxime autorizate.

16. La 30 martie 2001, Ministerul Mediului a informat reclamanta că, în urma unui control, se identificaseră depășiri importante ale pragurilor de poluare, dar că societatea se angajase să reducă poluarea până la sfârșitul anului 2002.

17. La 8 noiembrie 2001, prefectul a informat reclamanta că se constituise o comisie pentru a supraveghea respectarea programului de punere în conformitate. De asemenea, prefectul a precizat că societatea lucra la un nou plan de dezvoltare și de modernizare, incluzând obiectivele din programul precedent care nu fuseseră atinse.

18. La 13 august 2003, agenția regională a informat reclamanta că, pentru a evita eliminarea în atmosferă a substanțelor toxice, societatea trebuia să recurgă la investiții, dar că nu dispunea de mijloacele necesare. Cu toate acestea, a indicat faptul că fusese introdus un sistem de măsurare orară a poluării și că, atunci când pragurile erau depășite, societatea trebuia să reducă sau să își oprească activitatea.

19. Laboratorul de evaluare a factorilor de risc pentru mediu care funcționa în apropiere de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca a constatat, pe baza prelevărilor efectuate în 2003, că toate solurile, toată vegetația și toate cursurile de apă din oraș și din împrejurimi, pe o rază de aproximativ 35 de kilometri, conțineau metale grele (plumb, cupru, cadmiu, zinc) în cantități care depășeau cu mult limitele maxime admise. La această poluare se adăugau ploi acide cauzate de eliminarea în atmosferă a unor importante cantități de dioxid de sulf, ceea ce împiedica dezvoltarea vegetației.

20. La începutul anului 2007, societatea a instalat un sistem de măsurare orară a cantităților de pulberi și de dioxid de sulf eliminate în atmosferă.

21. În urma mai multor controale efectuate între martie și septembrie 2007, agenția regională a aplicat societății amenzi în valoare totală de 600 000 lei românești (RON), și anume echivalentul sumei de aproximativ 180 000 euro (EUR), pentru depășirea pragurilor de emisii de dioxid de sulf în timpul acestei perioade.

22. La 26 ianuarie 2009, invocând criza pe piețele internaționale de materii prime, acționarii grupului Mytilineos Holdings S.A. au decis închiderea temporară a uzinei și concedierea a 735 de angajați din cei aproximativ 1 000 pe care îi avea uzina la momentul închiderii.

C. Procesul decizional privind acordarea autorizațiilor de mediu societății

23. La 7 mai 1998, agenția regională a acordat societății o primă autorizație de mediu valabilă până la 6 mai 2003 care era însoțită de un program în paisprezece etape de punere în conformitate a instalațiilor în vederea reducerii poluării.

24. La cumpărarea societății în septembrie 1998, grupul Mytilineos Holdings S.A. și-a asumat răspunderile de mediu luate de societate.

25. La 29 octombrie 2001, a fost respinsă o solicitare din partea societății de amânare până în 2004 a măsurilor de punere în conformitate.

26. În 2003, societatea a demarat procedura de obținere a unei noi autorizații în conformitate cu dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2002.

27. În martie 2004, societatea a solicitat autorităților române acordarea, în cadrul negocierilor de aderare a României la Uniunea Europeană, o perioadă de tranziție în vederea punerii în conformitate a instalațiilor sale. S-a acordat societății o derogare de la normele europene de autorizare a activităților industriale până la 31 decembrie 2014.

28. La 28 februarie 2005, societatea a depus dosarul la agenția regională în vederea obținerii autorizației. Dosarul conținea în special mai multe studii privind impactul activității sale asupra mediului realizate de un institut specializat.

29. O comisie formată din reprezentanții societății și ai tuturor autorităților publice locale s-a reunit de șase ori între 29 martie 2005 și 20 aprilie 2006 pentru examinarea dosarului.

30. Anunțul privind depunerea solicitării de autorizare a apărut în mai multe ziare, iar populația a fost invitată să își transmită opiniile agenției regionale. Punctele de vedere exprimate, inclusiv cel al reclamantei, au fost ulterior publicate pe site-ul internet al agenției regionale.

31. De asemenea, populația interesată a fost invitată la patru ședințe publice care au avut loc, în prezența a mai multor sute de persoane, la 18, 22, 23 aprilie și 3 mai 2005 la Copșa Mică și în localitățile limitrofe.

32. La 5 decembrie 2005, agenția regională a făcut public un aviz favorabil cu privire la acordarea autorizației și a precizat că persoanele interesate puteau introduce contestații până la 10 ianuarie 2006. Reclamanta a primit personal o copie a avizului agenției regionale, prin scrisoare recomandată.

33. La 24 ianuarie 2006, o comisie a Ministerului Mediului responsabilă pentru examinarea contestațiilor a decis amânarea acordării autorizației și a solicitat societății să revizuiască planul de acțiuni pentru mediu negociat cu autoritățile locale. De asemenea, comisia a impus societății să reia în noul plan măsurile la care se angajase în 1998 și care nu fuseseră realizate.

34. Întrucât societatea s-a angajat să finalizeze programul de punere în conformitate cu doi ani înainte de sfârșitul perioadei de tranziție negociate cu Uniunea Europeană, agenția regională a emis din nou un aviz public favorabil acordării autorizației.

35. În absența contestațiilor, la 12 iunie 2006, agenția regională a acordat societății o autorizație valabilă până în 2012. În autorizație se precizau praguri ale cantităților de substanțe poluante care puteau fi eliminate în atmosferă și era anexată la aceasta o listă de 51 de măsuri de punere în conformitate a instalațiilor, completată cu măsurile care erau deja menționate în planul din 1998.

D. Impactul poluării generate de activitatea societății asupra sănătății reclamantei

36. În decembrie 1999, Direcția de Sănătate Publică Județeană a informat reclamanta că incidența bolilor, în special de natură respiratorie, era la Copșa Mică de șapte ori mai ridicată decât în restul țării.

37. Potrivit unui buletin de analize din 20 ianuarie 2005, concentrația de plumb și de derivați ai acestuia în sângele reclamantei depășea valorile maxime admise.

38. În aceeași zi, reclamanta a fost spitalizată prezentând mai multe simptome, printre care tuse frecventă și iritantă, modificarea vocii, astenie și tulburări digestive. Un medic a constatat că aceasta trăia într-un mediu toxic și că suferea de laringită a cărei cauză putea fi expunerea prelungită la vapori toxici.

II. DREPTUL INTERN ȘI COMUNITAR RELEVANT

39. Legea nr. 137 din 29 decembrie 1995 privind protecția mediului prevede următoarele:

Art. 5

„Statul recunoaște tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos, garantând în acest scop:

- a) accesul la informațiile privind calitatea mediului; [...]
- c) dreptul de consultare în vederea luării deciziilor privind dezvoltarea politicilor, legislației și a normelor de mediu, eliberarea acordurilor și a autorizațiilor de mediu, inclusiv pentru planurile de amenajare a teritoriului și de urbanism;
- d) dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor asociații, autorităților administrative sau judecătorești în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect;
- e) dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit.”

Art. 6

„Protecția mediului constituie o obligație a autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice și juridice.”

Art. 7

„Responsabilitatea privind protecția mediului revine autorității centrale pentru protecția mediului și agențiilor sale teritoriale.”

Art. 10 alin. (4)

„Pentru activitățile existente care nu întrunesc condițiile de autorizare, autoritatea pentru protecția mediului dispune efectuarea bilanțului de mediu și stabilește programul pentru conformare, de comun acord cu titularul [...]”

Art. 9 alin. (2)

„Acordul sau autorizația de mediu nu se emite în cazul în care nici o variantă de proiect sau program pentru conformare nu prevede eliminarea efectelor negative asupra mediului, raportate la standardele și la reglementările în vigoare [...]”

Valabilitatea acordului și a autorizației de mediu este de maximum 5 ani.”

Art. 12

„Procedura de autorizare este publică. Mediatizarea proiectelor și activităților pentru care se cere acord sau autorizație și a studiilor de impact, precum și dezbaterile publice se asigură de către autoritatea pentru protecția mediului.

Studiile de impact se realizează prin unități specializate, persoane fizice sau juridice atestate, cheltuielile fiind suportate de titularul proiectului sau al activității și atunci când i se cere refacerea sau reluarea studiului.

Răspunderea pentru realitatea informațiilor furnizate privind acțiunea propusă revine titularului, iar pentru corectitudinea raportului studiului de impact, executantului acestuia.”

40. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 152/2005 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului au abrogat Legea nr. 137/1995 și au transpus în dreptul intern Directiva 96/61/CE a Consiliului privind prevenirea și controlul integrat al poluării.

41. În principal, acestea au reluat aceeași procedură privind acordarea autorizațiilor. Noile dispoziții permit autorităților să elibereze o autorizație pentru o durată de mai mult de cinci ani pentru activitățile care nu sunt conforme legislației de mediu, cu condiția ca operatorul să își asume respectarea unui plan de acțiuni pentru protecția mediului. Acestea garantează dreptul de a obține o despăgubire pentru prejudiciul suferit de orice persoană vătămată în urma unei atingeri aduse dreptului său la un mediu sănătos.

42. Directiva 96/61/CE prevede obligația statelor membre de a lua măsurile necesare pentru ca autoritățile competente să se asigure că instalațiile industriale sunt exploatate astfel încât să nu cauzeze o poluare importantă. În special, aceasta prevede ca autoritățile competente să se asigure că, prin eliberarea autorizațiilor, instalațiile industriale existente sunt exploatate în conformitate cu cerințele comunitare.

43. În anexa VII D a Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, semnat la 25 aprilie 2005 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007, societatea Sometra era menționată printre întreprinderile românești care beneficiau, până la 31 decembrie 2014, de o derogare de

la condițiile comunitare de autorizare a instalațiilor industriale, prevăzute de Directiva 96/61/CE. Cu toate acestea, societatea avea obligația de a respecta pragurile de emisie de substanțe poluante stabilite de normele comunitare.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

44. Invocând art. 6 și 8 din Convenție, reclamanta se plânge de faptul că poluarea mediului generată de societatea Sometra afectează grav sănătatea sa și mediul său înconjurător. De asemenea, aceasta se plânge de pasivitatea autorităților locale privind adoptarea unor măsuri pentru a găsi o soluție la problema gravă pe care o reprezintă poluarea mediului generată de societatea menționată anterior.

45. Curtea consideră că respectivele capete de cerere ale reclamantei trebuie examinate sub incidența art. 8 din Convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

46. Mai întâi, Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne. Acesta arată că, în temeiul Legii nr. 137/1995, reclamanta ar fi putut să depună plângere penală împotriva persoanelor responsabile cu poluarea sau ar fi putut să solicite societății repararea prejudiciilor suferite. De asemenea, susține că, deși reclamanta a avut acces la toate informațiile relevante, aceasta a omis să conteste și să solicite anularea autorizației acordate societății Sometra.

47. Reclamanta contestă argumentul Guvernului.

48. Curtea reamintește că obligația de epuizare a căilor de atac interne se limitează la obligația de a utiliza în mod normal căile de atac eficiente, suficiente și accesibile.

49. Curtea reamintește că, în temeiul regulii privind epuizarea căilor de atac interne enunțate la art. 35 § 1 din Convenție, un reclamant trebuie să se prevaleze de acțiunile disponibile și suficiente în mod normal pentru a-i permite să obțină repararea încălcărilor pretinse, iar Guvernul care invocă neepuizarea trebuie să convingă Curtea că acțiunea invocată era eficientă și disponibilă atât în teorie, cât și în practică la momentul faptelor, cu alte cuvinte că era accesibilă și îi putea oferi reclamantului rezolvarea cererilor sale, și că prezenta perspective rezonabile de reușită (a se vedea, printre altele, *Akdivar și alții împotriva Turciei*, 16 septembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-IV*, p. 1210, pct. 66, și *Giacobbe și alții împotriva Italiei*, nr. 16041/02, pct. 63, 15 decembrie 2005). Curtea subliniază că, în alte două cauze privind, ca în speță, susțineri referitoare la consecințele poluării mediului asupra sănătății reclamantilor [*Tătar împotriva României* (dec.), nr. 67021/01, 5 iulie 2007, și *Brândeșe împotriva României*, nr. 6586/03, pct. 56, 7 aprilie 2009], a respins deja excepții similare cu cele pe care Guvernul le reiterează în prezenta cauză, cu privire la căile penală, administrativă și civilă pe care reclamanta ar fi putut să le utilizeze. Or, Guvernul nu a prezentat nici exemple de jurisprudență, nici alte elemente care să justifice îndepărtarea, în prezenta speță, de concluziile la care ajunsese Curtea în cauzele citate anterior.

Chiar dacă excepția Guvernului s-ar referi, de asemenea, în speță, la dispozițiile prevăzute de Ordonanța de urgență nr. 195/2005 (supra, pct. 40 și 41), aceste dispoziții sunt posterioare și

faptelor denunțate de reclamantă și datei de introducere a cererii sale (supra, pct. 1). În afară de aceasta, Guvernul nu a prezentat exemple de jurisprudență care să demonstreze, cu un grad suficient de certitudine, că o asemenea cale avea perspective rezonabile de reușită. În orice caz, Curtea apreciază că eventuala condamnare penală sau civilă a autorilor direcți ai poluării nu poate scuti autoritățile interne de obligațiile care le revin în temeiul art. 8 din Convenție.

50. În ceea ce privește omisiunea de a solicita anularea autorizației acordate societății, Curtea subliniază că plângerea reclamantei nu se referă la anularea acestei autorizații, ci la pasivitatea autorităților interne astfel încât desfășurarea activității societății să fie conformă cu angajamentele luate în cadrul acestei autorizații și compatibilă cu bunăstarea locuitorilor din Copșa Mică.

51. Rezultă că excepția Guvernului nu poate fi reținută.

52. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

53. Guvernul susține că autoritățile interne au adoptat măsuri rezonabile și adecvate pentru a proteja mediul și sănătatea reclamantei.

54. În această privință, arată că acordarea primei autorizații, în 1998, a fost însoțită de un plan de măsuri pentru reducerea poluării. În continuare, susține că acordarea celei de a doua autorizații, în 2006, s-a bazat pe mai multe studii de impact privind activitatea societății asupra mediului. Acesta adaugă că acordarea autorizației a fost precedată de o largă campanie de informare și de consultare a publicului interesat și că autoritățile locale s-au implicat în mod activ în negocierile cu societatea, ceea ce a permis stabilirea unui program precis de reducere a poluării.

55. Guvernul subliniază că, din 2007, societatea a făcut obiectul unei supravegheri sporite din partea autorităților interne. Societatea a fost sancționată de mai multe ori, iar controalele efectuate au constrâns-o să introducă un sistem de măsurare zilnică a substanțelor nocive eliminate, rezultatele fiind publicate pe site-ul internet al societății.

56. Potrivit Guvernului, locuitorii din Copșa Mică pot de acum înainte să înștiințeze autoritățile locale cu privire la noxele generate de Sometra. De asemenea, aceștia ar dispune de un număr de telefon special pentru a semnaliza aceste noxe direct societății.

57. În cele din urmă, Guvernul susține că, din iulie 2006, societatea a demarat un proces aprofundat de revizuire și a făcut investiții importante care au avut drept consecință respectarea pragurilor privind eliminarea în atmosferă a pulberilor și a metalelor grele.

58. Reclamanta își reiterează susținerile și afirmă că poluarea nu s-a diminuat deloc.

2. Motivarea Curții

a) Principii care decurg din jurisprudența Curții

59. Curtea reamintește că atingerile grave aduse mediului pot să afecteze bunăstarea persoanelor și să le priveze pe acestea de folosința propriului domiciliu astfel încât să dăuneze vieții lor private și de familie (*López Ostra împotriva Spaniei*, 9 decembrie 1994, pct. 51, seria A nr. 303-C și *Guerra și alții împotriva Italiei*, 19 februarie 1998, pct. 60, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-I).

60. De asemenea, aceasta subliniază că art. 8 nu se limitează la obligarea statului de a evita încălcările arbitrare din partea autorităților publice: la acest angajament mai degrabă negativ se pot adăuga obligații pozitive, inerente respectării efective a vieții private sau de familie. În

orice caz, dacă abordăm chestiunea din perspectiva obligației pozitive a statului de a adopta măsuri rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor individului în temeiul art. 8 § 1 sau din perspectiva unei ingerințe a unei autorități publice care trebuie justificată în temeiul art. 8 § 2, principiile aplicabile sunt destul de asemănătoare (*López Ostra*, citată anterior, pct. 51, și *Guerra*, citată anterior, pct. 58).

61. Există, mai presus de toate, o obligație pozitivă a statelor, în special în cazul unei activități periculoase, de a adopta o legislație adaptată caracterului specific al activității respective, în special nivelului de risc ce ar putea rezulta din aceasta. Această obligație trebuie să reglementeze autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Oneryildiz împotriva Turciei*, (GC), nr. 48939/99, pct. 90, CEDO 2004-XII].

62. În această privință, procesul decizional menționat anterior trebuie să presupună în primul rând realizarea unor anchete și a unor studii corespunzătoare, astfel încât să se prevină și să se evalueze anticipat efectele activităților care pot aduce atingere mediului și drepturilor indivizilor și să permită astfel stabilirea unui echilibru just între diversele interese concurente implicate (*Giacomelli împotriva Italiei*, nr. 59909/00, pct. 83, CEDO 2006-XII).

b) Aplicarea acestor principii generale în speță

63. Curtea constată că reclamanta locuiește în apropiere de uzina Sometra. De asemenea, aceasta observă că efectele nocive pentru sănătatea oamenilor ale substanțelor chimice periculoase eliminate în atmosferă de această uzină au fost stabilite în mod clar de numeroase rapoarte emise de autoritățile publice și private, ceea ce, de altfel, Guvernul nu contestă. În plus, reclamanta a prezentat documente medicale care atestă impactul și legătura de cauzalitate dintre poluare și degradarea sănătății sale, în special intoxicarea cu plumb și cu dioxid de sulf.

64. Incidența directă a emisiilor nocive asupra dreptului reclamantei la respectarea vieții private și de familie a acesteia permite, prin urmare, să se ajungă la concluzia conform căreia art. 8 este aplicabil.

65. În mod evident, autoritățile române și în special autoritățile din Copșa Mică nu sunt direct responsabile de emisiile nocive în cauză. Ținând seama de studiile de impact realizate la momentul acordării autorizației de mediu în 2006 și de dezbaterea publică ce a precedat-o, Curtea nu poate nici să pună la îndoială seriozitatea procesului decizional și voința autorităților locale de a-i implica pe locuitorii din Copșa Mică în acest proces și de a le ameliora condițiile de viață [a se vedea, *a contrario*, *Tătar împotriva României*, nr. 67021/01, pct. 116, CEDO 2009-... (extrase)].

66. Cu toate acestea, Curtea reamintește că reclamanta se plânge nu de un act, ci de o lipsă de acțiune din partea statului. Ea nu denunță nici continuarea activității uzinei ca atare, nici absența informațiilor cu privire la nivelul de poluare din Copșa Mică, ci incapacitatea autorităților locale de a constrânge societatea să reducă poluarea la niveluri compatibile cu bunăstarea locuitorilor din Copșa Mică.

67. În această privință, Curtea observă că fiecare din cele două autorizații emise în 1998 și 2006 era însoțită de o serie de măsuri precise pentru reducerea poluării. Or, Guvernul nu a prezentat niciun element care să demonstreze că măsurile stabilite în aceste autorizații au fost într-adevăr puse în aplicare conform calendarului prevăzut.

68. În afară de aceasta, Curtea constată că, între 6 mai 2003 și 12 iunie 2006, uzina Sometra a funcționat fără autorizația de mediu impusă de legislația internă, deși autoritățile locale erau la curent cu problemele grave de poluare generate prin continuarea activității sale.

69. Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la posibilitatea unei eventuale opriri a activității uzinei astfel încât aceasta să se conformeze normelor de protecție a

mediului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *López Ostra*, citată anterior, pct. 51). Cu toate acestea, trebuie să se constate că, în pofida unei creșteri a poluării după privatizarea uzinei, recunoscută de autoritățile locale, din dosar nu reiese că acestea ar fi luat, înainte de 2007, măsuri împotriva societății. Reticența în privința sancționării societății a fost motivată prin faptul că măsurile pe termen scurt ar fi ineficiente și ar amenința o mare parte a locurilor de muncă din regiune (a se vedea supra, pct. 14 și urm.).

70. Bineînțeles, Curtea recunoaște interesul pe care autoritățile interne îl pot avea în a menține activitatea economică a celui mai mare angajator dintr-un oraș deja destabilizat prin închiderea altor industrii.

71. Totuși, Curtea apreciază că acest interes nu poate să prevaleze asupra dreptului persoanelor interesate de a beneficia de un mediu echilibrat și care să nu le afecteze sănătatea. Existența unor consecințe grave și dovedite asupra sănătății reclamantei și a celorlalți locuitori din Copșa Mică impunea statului obligația pozitivă de a adopta și de a pune în aplicare măsuri rezonabile și adecvate, capabile să le protejeze bunăstarea.

72. Ținând seama de cele de mai sus – și în ciuda marjei de apreciere recunoscute statului pârât – Curtea apreciază că acesta nu a știut să păstreze un echilibru just între interesul bunăstării economice a orașului Copșa Mică – cel de a menține activitatea principalului angajator din oraș - și dreptul efectiv al reclamantei la respectarea domiciliului său și a vieții sale private și de familie (a se vedea, *mutatis mutandis*, *López Ostra*, citată anterior, pct. 58).

73. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

74. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

75. Reclamanta, care este reprezentată de o organizație neguvernamentală românească de apărare a drepturilor omului, nu a formulat nicio cerere de reparație echitabilă în termenul care i-a fost acordat.

76. În consecință, Curtea consideră că nu este necesar să i se acorde vreo sumă cu acest titlu.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

- 1. Respinge excepția preliminară a Guvernului;**
- 2. Declară cererea admisibilă;**
- 3. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție.**

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 30 martie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și cu art. 74 § 2 din regulament, se anexează la prezenta hotărâre un rezumat al opiniei separate a judecătorului Zupančič.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI ZUPANČIČ

1. Aș dori să adaug următoarele observații la hotărârea unanimă în speță, la care subscriu pe deplin, având în vedere, de asemenea, opinia mea separată anexată la hotărârea din cauza *Tătar împotriva României*.

2. În ambele cauze, este vorba despre legătura de cauzalitate dintre poluarea mediului, pe de o parte, și prejudiciul real cauzat sănătății reclamantei, pe de altă parte. Pe scurt, problema invocată este legătura de cauzalitate dintre cele două serii de evenimente. Cu toate acestea, în cauza *Tătar împotriva României*, spre deosebire de prezenta cauză, se pare că această legătură nu fusese stabilită în mod corect. În aceste două cauze, concluziile respective sunt în mod evident subordonate unei anumite noțiuni de cauzalitate, astfel cum este definită în mod general în drept și în mod specific în cele două cauze menționate.

3. În plus, aceste teorii ancestrale ale cauzalității sunt în curs de evoluție. Principiul precauției este un principiu constituțional în anumite țări (de exemplu, Franța). În mod logic rezultă că acesta generează drepturi constituționale, de exemplu dreptul de a fi protejat atât prin legislație, cât și prin hotărârile judecătorești rezultate din principiul constituțional al precauției. Prin urmare, nu se pune deloc la îndoială că principiul precauției generează drepturi constituționale. Printr-o proiectare logică, art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și posibil alte dispoziții ale acestui instrument pot, la rândul lor, să dea naștere la drepturi ale omului care să coincidă cu drepturile constituționale garantate de un anumit drept intern și care să fie din aceeași categorie de drepturi substanțiale.

4. Se pune problema de a ști cum putem traduce și transpune principiul precauției într-o cauză determinată. Substanța acestui principiu trebuie avută în vedere pe planul constituțional, și anume politic, cel mai abstract. Astfel, înțelegem cu ușurință că principiul precauției nu are altă finalitate decât o simplă răsturnare a sarcinii probei. Deși teoria principiului precauției poate părea complicată multor persoane, aceasta nu este în mod intrinsec nimic altceva din punct de vedere juridic decât o prezumție refragabilă (*presumptio juris*). La nivelul politic cel mai abstract, această prezumție răstoarnă ipoteza de bun-simț conform căreia orice activitate industrială este inofensivă pentru mediu și individ. Această ipoteză a fost considerată de bun-simț timp de numeroase decenii după revoluția industrială. Multiplicarea activităților chimice și a altor activități dăunătoare mediului a dus totuși la conștientizarea la nivel politic a faptului că nu mai poate fi luată în considerare caracterul dăunător al unor asemenea activități.

5. În mod logic, extinderea la nivel politic a acestei conștientizări de bun-simț este însoțită de răsturnarea prezumției. Prin urmare, în conformitate cu principiul precauției, întreprinderea care desfășoară o activitate periculoasă pentru mediu este cea care trebuie să dovedească, de preferință în avans, că activitatea respectivă nu va fi toxică pentru mediu și, prin extensie, că nu va fi toxică nici pentru ființa umană.

6. O asemenea orientare politică demnă de lăudat poate în mod evident, pe termen lung, să limiteze enormele prejudicii care au fost deja cauzate mediului, de exemplu de pesticide, ftalați, PCB etc. Rămâne de stabilit dacă aceste prejudicii pot fi restrânse, fără să mai vorbim despre decontaminarea retroactivă a mediului, precum și a indivizilor în cauză. Se cunoaște, de exemplu, că niște cantități chiar infime de plumb în corpul unui copil vor diminua în mod radical inteligența acestuia și vor genera tot felul de condiții neurologice incompatibile cu demnitatea umană cea mai importantă în măsura în care aceasta este subordonată în mod constituțional integrității corpului. În acest sens, este în mod evident absurd să se insiste asupra probei cauzalității în ceea ce privește prejudiciile demonstrabile cauzate individului deoarece știm foarte bine că prejudiciul nu este numai structural atunci când este vorba de

sănătate, astfel cum o definește Organizația Mondială a Sănătății (și anume bunăstarea). În plus, emisia de substanțe toxice în mediu va produce o întreagă serie de „lanțuri cauzale”, de exemplu în lanțul trofic și în ecosisteme în general, având drept consecință o degradare generalizată a sănătății umane, astfel încât nimeni nu va putea vreodată să o dovedească, în mod direct sau indirect, în cazul unui reclamant individual. Astfel, trăim într-un mediu saturat de xenoestrogeni, ceea ce are în mod evident un impact asupra regresiei curbelor demografice constatate pretutindeni. Miliarde de indivizi sunt afectați în diverse moduri și, cu toate acestea, nicio persoană nu poate pretinde că infertilitatea sa sau cancerul său de sân este „consecința directă” a emisiei de ftalați în mediu.

7. Prin urmare, nu se subliniază suficient că drepturile omului în sensul cel mai elementar al termenului sunt afectate de degradarea chimică a mediului și că totuși niciun reclamant individual nu poate invoca această chestiune. În mod paradoxal, teoria extrem de veche a legăturii de cauzalitate împiedică să se beneficieze de o protecție juridică, chiar și din partea propriei noastre Curți, împotriva celor mai grave atingeri aduse demnității umane și celor mai elementare drepturi ale omului. Dacă mâine cineva ar veni să își revendice dreptul omului la un mediu sănătos, în timp ce acesta se degradează în diferite feluri, nu ar avea nicio calitate pentru a se prezenta în fața Curții noastre.

8. Raționamentul juridic tradițional, depășit de eveniment, nu oferă răspuns la această problemă evidentă. În timp ce Curtea noastră tratează diferite tipuri de încălcări tehnice ale drepturilor omului consacrate prin Convenția europeană a drepturilor omului, această modalitate de autoreferire face abstracție de problema urgentă pe care o pune realitatea palpabilă, numai din cauză că respectivul cadru conceptual interzice integrarea problemelor reale în cadrul de referință. Teoria cauzalității reprezintă una din aceste bariere conceptuale.

9. Principiul precauției nu este mai puțin capabil să răstoarne situația chiar și în împrejurări specifice precum cele din cauzele *Tătar și Băcilă*.. În prezența unui început de dovadă privind toxicitatea mediului poluat, problema care se pune în raport cu principiul precauției este în prezent aceea de a ști dacă statul parte la Convenție poate sau nu să susțină în mod convingător argumentul contrar. Acesta dispune de toate mijloacele pentru a demonstra caracterul dăunător al mediului; poate să angajeze tot felul de experți și să dispună tot felul de expertize științifice. Prin urmare, individul reclamant trebuie să își păstreze dreptul procedural fundamental la o răsturnare a sarcinii probei. Este echitabil să se răstoarne prezumția pentru a proteja integritatea fizică și demnitatea umană a individului în fața unui mediu care nu ar fi degradat în mod periculos dacă barierele juridice și factuale de care dispune statul ar fi stabilite și ar funcționa conform principiului precauției.